

Byggbranschen behöver stabilitet och vill bekämpa svartjobben - förläng ROT-avdraget!

Byggbranschen har sedan början av nittiotalet haft en turbulent tid. Från 1991 till 1998 krympte branschen med ca 30 procent. Därefter har en gradvis, om än långsam återhämtning skett. Skillnaderna mellan olika regioner och olika delsektorer är dock betydande. Under 2003 försvagades åter marknaden markant, men nedgången blev förhållandevis kortvarig. För år 2004 pekar tillgängliga indikatorer på en förnyad tillväxt. Uppgången förklaras av en ökning av nybyggnationen av bostäder liksom av ökade ombyggnationer i småhusen. Det senare pekar på att ROT-avdraget har haft en positiv inverkan, även om dess betydelse inte ska överdrivas eftersom SCB samtidigt ändrat mätmetod. Övriga sektorer är fortsatt svaga.

Det är viktigt att understryka att det senaste årets uppgång sker från en mycket låg nivå. Mätt som andel av BNP satsar Sverige knappt hälften så mycket på bygginvesteringar som övriga EU-länder. Både nybyggnation och ombyggnadsinvesteringar ligger betydligt lägre än den nivå som behövs för att säkerställa en långsiktigt hållbar tillväxt i ekonomin. Arbetslösheten i byggsektorn ligger också, trots de senaste månadernas nedgång, på en betydligt högre nivå än i andra sektorer. ROT-avdraget har sannolikt bidragit till nedgången de senaste månaderna.

Det gällande ROT-avdraget

Det nuvarande ROT-avdraget föreslogs i vårbudgeten 2004. Dessvärre försenades det faktiska införandet av oklarheter om ifall avdraget i alla delar var förenligt med EU-rätten. Den tid som branschens företag har på sig att ställa om och bearbeta hushållsmarknaden blev därmed kortare än avsett. Samma sak gäller givetvis för hushållen själva. Branschen har marknadsfört avdraget, liksom t ex skatteverket, men det tar tid för att ge full effekt. Detta gör att de positiva effekterna av avdraget blir mindre.

Att redan nu utvärdera effekterna av ROT-avdraget är givetvis omöjligt. Vi kan dock konstatera att:

- Ca 23 000 anmälningar om avdrag har kommit in, dvs avdraget har redan haft ett betydande genomslag.
- Arbetslösheten har minskat totalt sett.
- Effekten har varit störst i småföretagsdominerade, personalintensiva delbranscher som måleri, plattsättning mm.
- Privatkunder får incitament och ekonomisk möjlighet att välja vita byggtjänster framför svarta.

Förläng ROT-avdraget!

En enad byggsektor föreslår att det nuvarande ROT-avdraget förlängs och att avdragsbeloppen därmed höjs. Detta vore positivt både för ekonomin i stort samt för bygg- och bostadssektorn. För ett förlängt ROT-avdrag talar en rad skäl:

- Pga av att tidsperioden, som avdraget existerar, blev så kort lönar det sig i många fall inte för företagen att ställa om inriktningen mot hushållssektorn.
- Avdraget ger incitament och innebär att det blir ekonomiskt möjligt för hushållen att köpa vita snarare än svarta tjänster. Detta genererar skatteinkomster till staten, varför det i praktiken är självfinansierande.
- Ett förlängt avdrag skulle förbättra möjligheterna för de seriösa företagen och minska svartjobben.
- Sverige har ett stort och växande underhållsbehov.
- Bra för miljön.
- Det bidrar till att underlätta branschens framtida rekrytering.
- Fortsatt hög arbetslöshet trots den bättre konjunkturen.

Nedan går vi kort igenom dessa olika faktorer:

1. Nuvarande avdrag för kort för att få riktig effekt

Ett av byggsektorns grundläggande problem är bristen på långsiktiga spelregler. Detta är speciellt allvarligt för den typ av långsiktiga investeringsbeslut som ett bygge innebär. Dagens regelverk är i praktiken ett lapptäcke av kortsiktiga åtgärder. Även det nuvarande ROT-avdraget blev "kortare" än avsett, och för kort för att det för många företag ska löna sig att ställa om mot en ny typ av marknad (privatmarknaden). Det gäller dessutom under kortare tid än avdragen för bredband och värmehöjande insatser. Olika längd på olika avdrag gör det svårt för både företag och privatpersoner att veta vad som egentligen gäller.

Även hushållens behöver alltså tid för att hinna planera och genomföra ROT-investeringar. Tiden är så kort att många privatpersoner, kanske speciellt de med lägre inkomster, liksom bostadsrättsföreningar inte hinner utnyttja avdraget.

Samtidigt pågår f.n. en offentlig utredning under ledning av Ulf Karlsson som har till uppgift att se över hur samhällets stöd till byggande/boende ska utformas fr.o.m. 2007, då samtliga övriga nuvarande stödformer upphör. Branschens förslag är att ROT-avdraget förlängs t.o.m. 2006 för att därmed få stabilitet och mer enhetlighet med övriga stöd.

Liksom vid tidigare förlängningar innebär detta givetvis att avdragsbeloppen bör avse per kalenderår och med möjlighet att ackumulera under den totala perioden.

2. Kostar ingenting för statskassan

De utvärderingar som gjorts av tidigare ROT-avdrag visar att de, under alla rimliga antaganden, varit neutrala eller positiva för statskassan. Svarta jobb blev vita och arbetslösa fick jobb, vilket gav nya skatteintäkter mångdubbelt större än vad avdragen kostade.

Ett sammandrag av Målaremästarnas analys, som är den mest utförliga, visar följande:

Rotavdragets gynnsamma effekter

<i>Taxeringsår</i>	<i>Utförandeår</i>	<i>Beviljad skattereduktion</i>	<i>Nyskapade årsarbeten</i>	<i>Nettointäkt för Stat och kommun</i>
Tax – 94	1993	1,1 mdr kronor	8400	1,5 mdr kronor
Tax – 95	1994	2,6 mdr kronor	19000	3,1 mdr kronor
Tax – 97	1996	1,2 mdr kronor	7600	1,1 mdr kronor
Tax – 98	1997	2,4 mdr kronor	14500	2,1 mdr kronor
Tax - 99	1998	2,6 mdr kronor	15700	2,4 mdr kronor

Källa: Målaremästarna

Även riksdagens revisorer har utrett ROT-avdragets effekter. I sin rapport och förslag, ROT-avdragets effekter (2001/02:18), konstateras i sammanfattningen: ”Sammanfattningsvis tyder resultaten av denna granskning på att ROT-avdraget fungerat tämligen väl även om det är svårt att med någon säkerhet avgöra hur stor effekt avdraget har haft på sysselsättningen i byggbranschen.”

Ett flertal utredningar har också föreslagit att ROT-avdrag för bostäder borde införas permanent för att stävja svartjobben. Det har skett i Tjänstebeskattningsutredningen (SOU 1997:17), Branschsaneringsutredningen (SOU 1997:111) och Byggkommission (SOU 2002:115).

Ett ”räkneexempel” kan belysa effekterna på statsbudgeten:

- De minskade skatteintäkterna uppgår till ca 30% av arbetskostnaden.
- För varje extra jobb (dvs jobb som annars inte blivit utfört) ökar skatteintäkterna med ca 60 % av arbetskostnaden (25% inkomstskatt och ca 30% sociala avgifter). Till detta kommer ökade momsintäkter.
- För varje jobb som innebär en övergång från arbetslöshet till arbete slipper den offentliga sektorn utgifter på ca 50- 60% av arbetskostnaden.
- För varje jobb som innebär en övergång från svart till vitt får den offentliga sektorn dessutom momsintäkter på 25% av arbetskostnaden.

Detta innebär alltså (mycket lågt räknat):

- Det går jämnt upp för statskassan *om vart tredje jobb annars varit svart.*
- Det går jämnt upp för statskassan om avdraget är *helt utan effekter på arbetslöshet och svartjobb, men vartannat jobb är nytt.*
- Det går jämnt upp för statskassan om *bara vart fjärde jobb innebär att någon går från arbetslöshet till ett nyskapat jobb.*
- Det går jämnt upp *om ett jobb av sex* innebär att en person går från arbetslöshet och samtidigt svartjobb till ett nyskapat jobb.

Att exakt veta hur många av de jobb som utförs med hjälp av ROT-avdraget som även annars kommit till stånd på den vita marknaden är omöjligt att veta. Men under alla rimliga förutsättningar, talar allt för att åtgärden ger plus i statskassan. I praktiken är effekten sannolikt än mer positiv, eftersom många av de jobb som man begär avdrag för kommer att

belöpa på större belopp än de avdragsgilla. Alla nya jobb utöver avdragsrätten ger ju bara mer intäkter för statskassan.

Ett nytt byggjobb ger dessutom nya arbetstillfällen i andra sektorer. Varje byggarbetare sysselsätter i genomsnitt tre personer i andra sektorer.

En förlängning av ROT-avdraget går därmed med all sannolikt med vinst!

3. Bekämpa svartjobben

Ett av branschens huvudproblem är att skattesystemets utformning leder till att det i många fall inte går för seriösa företag att konkurrera på hushållsmarknaden. De får endast ge offerter som sedan kan användas gentemot "svartjobbare". Samtidigt står det klart att flertalet privatpersoner sannolikt vill handla vitt – om det bara är ekonomiskt möjligt. Genom ROT-avdraget blir detta möjligt. Detta skulle också innebära att fler företag skulle konkurrera på privatmarknaden, dvs en positiv spiral kan komma igång. Det gäller att bryta "tron" att man som privatperson inte har råd att utnyttja professionell vit hjälp. ROT-avdraget ger tydliga incitament till hushållen.

Att bekämpa svartmarknaden i byggsektorn är speciellt viktigt när strukturomvandlingen och den internationella konkurrensen ökar kraftigt. Att en stor del av marknaden inte lever med normala spelregler försvårar än mer de seriösa företagens möjligheter till strategisk utveckling, specialisering, utvecklande av nya kundkoncept etc. Det måste helt enkelt finnas en tillräckligt stor marknad att slå ut de nödvändiga investeringsvolymerna på.

Regeringen har i sitt förslag om byggentreprenadavdrag fokuserat på vikten att minska svartjobben i byggsektorn. Men detta förslag inkluderar inte privatmarknaden, där svartarbetsproblematiken är störst. Menar man allvar med bekämpandet av svartjobb bör ROT-avdraget förlängas.

4. Stort underhållsbehov

En fungerande och effektiv bostadsmarknad är en förutsättning för fungerande arbetsmarknader och därmed för tillväxt i ekonomin totalt. Det alltför låga nybyggandet, liksom det växande underhållsbehovet i framför allt miljonprogrammets bostäder är därför mycket oroande. Enligt Boverkets kartläggning behöver mellan 500 000 och 1 300 000 lägenheter i flerbostadshus åtgärda installationer och tekniska system som stammar, el och ventilation under de närmaste 15 till 20 åren. Vi har alltså en tickande ombyggnadsbomb som också hotar arbetsmarknaden och tillväxten. Även detta talar för en förlängning av ROT-avdraget.

5. Bra för miljön

Bostadssektorn svarar för omkring 40 procent av den samlade energiförbrukningen i landet, och även för den övriga miljöpåverkan. Ett ROT-avdrag skulle förbättra förutsättningarna för energibesparande åtgärder och miljöförbättrande insatser mycket kraftigt.

6. Rekrytering och attityder

En av branschens utmaningar för de kommande åren är såväl den kortsiktiga som långsiktiga rekryteringen. På kort sikt bidrar de stora svängningarna i byggmarknaden till svårigheter att anpassa utbildningssektorn. En förlängning av ROT-avdraget skulle dra upp ombyggnadsvolymerna och därmed stabilisera den totala byggmarknaden. Detta skulle i sin tur underlätta för företagen både att ordna praktikplatser och att ta hand om nyutbildade. Det skulle även underlätta planeringen av behovet av utbildningsplatser.

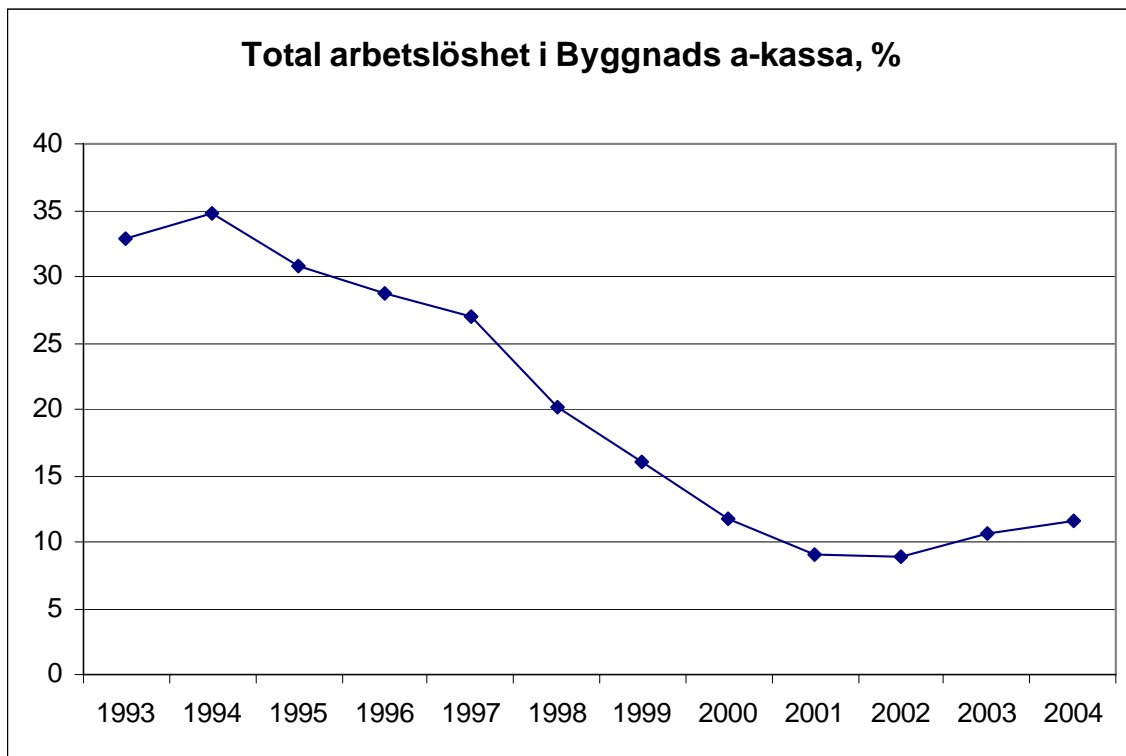
Att möta privatkunder är utvecklande och bidrar till branschens tjänsteutveckling. Det stimulerar konkurrensen och kundorienteringen. Nya företag och nya kunder, bidrar till att stimulera intresset för byggsektorn från t ex nya ungdomsgruppers sida.

Vad gäller den långsiktiga rekryteringen konstaterade AMS rapport ”Ura 2002:9, Den framtida personalförsörjningen inom Bygg och anläggning - tillgång och rekryteringsbehov till år 2015” att fram till år 2015 kommer 87 000 sysselsatta inom bygg- och anläggningssektorn att lämna arbetsmarknaden, främst av åldersskäl. Det betyder, vid en oförändrad sysselsättning, att 38 procent av branschens anställda skall ersättas. Byggsektorn ligger därmed sämre till än de flesta andra branscher.”

Också för den långsiktiga rekryteringen är en stabilare byggmarknad givetvis positiv. Än viktigare torde dock vara att genom ROT-avdrag bidra till att bekämpa svartjobben och öka konkurrensen för att därmed göra branschen mera attraktiv.

7. Fortsatt hög arbetslöshet

Trots att konjunkturen förbättrats under det senaste året ligger arbetslösheten inom byggsektorn totalt på en mer än dubbelt så hög nivå som i näringslivet i genomsnitt. Skillnaderna mellan olika delsektorer och regioner är dessutom stora. Inom t ex måleribranschen märks nu tack vare ROT en nedgång i arbetslösheten. Även vad avser Byggnads a-kassa märks en viss nedgång under loppet av 2004, även om genomsnittet för året blev högre än 2003. Denna nedgång kan delvis förklaras av ROT-avdraget. Den ambition att bekämpa framför allt den långsiktiga arbetslösheten som regeringen uttalade i samband med införandet av det nu gällande ROT-avdraget bör alltså fortfarande vara aktuell.

Till detta kommer att ROT-avdraget bör ge störst positiva effekter i regioner där nybyggnadsinvesteringarna är förhållandevis låga (dvs icke-tillväxtregioner) och ombyggnadsmarknaden i motsvarande grad högre. Detta är just de regioner där arbetslösheten är högst. ROT-avdraget är därmed ett sätt att minska den långsiktiga arbetslösheten i branschen och få ut folk på arbetsmarknaden igen.

En enig byggbransch ber nu regeringen att förlänga ROT-avdraget t.o.m. år 2006.

Bakom rapporten och förslaget står:

Hans Enström
Elektriska Installatörs-
Organisationen EIO

Peer Sjöhult
Glasbranschföreningen

Arne Jakobsson
Målaremästarna

Nils Jakobsson
Maskinentreprenörerna

Robert Kiejstut
Plåtslageriernas Riksförbund

Hans Tilly
Svenska Byggnads-
arbetareförbundet

Stig Larsson
Svenska
Elektrikerförbundet

Lars-Åke Lundin
Svenska
Målareförbundet

Bo Antoni
Sveriges Byggindustrier

Roine Kristiansson
VV- Installatörerna